การศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ[1]

THE BEST PRACTICE STUDY OF PARTICIPATIVE MANAGEMENT ON STUDENT CARING SYSTEM OF SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BUENG KAN

[2]วรพล เหมืองทอง และ [3]พนายุทธ เชยบาล

[2]Worapol Muangtong and [3]Panayuth Choeybal

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ประเทศไทย

Udonthani Rajabhat University, Thailand

[2]jcworapol2525@gmail.com, [3]choeybal@gmail.com

Received : January 19, 2024; **Revised** : March 25, 2024; **Accepted** :April 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ และ 2) ศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มี 4 องค์ประกอบ 18 ตัวชี้วัด ดังนี้ 1) องค์ประกอบการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มี 5 ตัวชี้วัด 2) องค์ประกอบการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ มี 6 ตัวชี้วัด 3) องค์ประกอบการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ มี 5 ตัวชี้วัด และ 4) องค์ประกอบการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มี 2 ตัวชี้วัด 2. การปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่

---

[1] ได้รับทุนสนับสนุนการทำวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[2] นักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมภายใต้รูปแบบ “5ร MODEL” ร่วมกับวงจร PDCA

คำสำคัญ : การบริหารแบบมีส่วนร่วม; ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน; สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

Abstract

The purposes of this research were to; 1) study the components and indicators of participative management on student caring system of schools under the secondary educational service area office Bueng Kan, and 2) study the best practice of participative management on student caring system of schools under the secondary educational service area office Bueng Kan. The results of the research showed that: 1. Four components of participative management on student caring system of schools under the secondary educational service area office Bueng Kan had 18 indicators were found as follows; 1) 5 indicators of participation in decision making, 2) 6 indicators of participation in implementation, 3) 5 indicators of participation in benefits, and 4) 2 indicators of participation in evaluation. 2. The best practice of participative management on student caring system of schools under the secondary educational service area office Bueng Kan is the participative management under the 5ร MODEL integrated with the PDCA Cycle.

Keywords : Participative Management; Student Caring System; Secondary Educational Service Area Office Bueng Kan

บทนำ

สังคมโลกปัจจุบันเป็นสังคมยุคข้อมูลข่าวสาร มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม เกิดความเจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน ทำให้คนไทยโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และรุนแรง จากสถิติข้อมูลสถานการณ์ปัญหาของเด็กและเยาวชนของหน่วยงานต่าง ๆ พบว่า เด็กและเยาวชนที่เป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษามีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาต่าง ๆ ทางสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และความสามารถ ให้มีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านระบบการศึกษานั้น นอกจากจะด้วยวิธีการส่งเสริม สนับสนุน เด็กและเยาวชนแล้ว ยังต้องมีวิธีการป้องกันการช่วยเหลือ การแก้ปัญหา เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถดำรงตนอย่างมีทักษะชีวิตในปัจจุบัน การพัฒนาความสำเร็จนั้นจะเกิดขึ้นได้ ต้องมีการร่วมมือจาก

ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะครูในโรงเรียนซึ่งที่สำคัญที่สุด คือครูประจำชั้น ที่เป็นหลักในการดำเนินการต่าง ๆ และอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน (พิมพ์ญาฎา นูพิมพ์, 2560) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังได้กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรการและจุดเน้น ในการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมอบหมายให้ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน ดำเนินการขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยคำนึงถึงสิทธิขิงนักเรียนให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาด้วยรูปแบบที่เหมาะสม ซึ่งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารที่สำคัญ สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่การเริ่มคิด การวางแผน การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผล รวมทั้งได้รับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน (ประภาพร ซื่อสิทธิกุล, 2560) การบริหารแบบมีส่วนร่วมถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนควรใช้เป็นแนวทางในการบริหาร เนื่องจากการทำงานในชีวิตจริง บางงานไม่สามารถที่จะทำเพียงคนเดียวสำเร็จ จะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย หลายหน่วยงาน การบริหารแบบมีส่วนร่วม จะให้ความสำคัญในเรื่องของคนและงานควบคู่กันไป สถานศึกษาต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งนักเรียน ครูผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป การทำงานเปิดโอกาสให้เพื่อนร่วมงานได้ทราบข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ร่วมกันแสดงความคิดเห็นร่วมกัน วางแผนร่วมกัน (ฤทัยรัตน์ ปัญญาสิม, 2560) ซึ่งการมีส่วนร่วมของทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติการจะสร้างแนวทางในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิผลที่ดีและเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้โรงเรียนมีประสิทธิผล เพราะการมีส่วนร่วมจะนำไปสู่การตัดสินใจร่วมกันอย่างมีคุณค่าและอย่างชอบธรรม (จอมพงศ์ มงคลวนิช, 2555) ดังนั้น ผู้บริหารที่ดีควรใช้หลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อความเจริญทางด้านการศึกษาต่อไป

การศึกษางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ พบว่ายังมีวิกฤตการณ์ที่เป็นปัญหาด้านเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน ที่ทำให้เด็กมักมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น เด็กตกเป็นทาสของเกมคอมพิวเตอร์ จนถึงขั้นหมกมุ่น และเรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากเกม จนนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความสูญเสียแก่ตนเองและสังคม เด็กนิยมประลองความเร็วโดยการแข่งรถจักรยานยนต์ เด็กใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหาและข้อขัดแย้ง ทะเลาะวิวาท เด็กมีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้นทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เด็กเข้าถึงสารเสพติด และการพนัน เป็นต้น ด้วยเหตุนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬจึงได้ดำเนินโครงการขับเคลื่อนและพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบ งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและความปลอดภัยของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะในการให้คำปรึกษา เข้าใจและเข้าถึงปัญหาของวัยรุ่นในสภาพสังคมที่มีปัญหาซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ประกอบกับ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดมาตรการและจุดเน้นในการส่งเสริมและพัฒนาการแก้ไขปัญหานักเรียน โดยเน้นนักเรียนได้มีโอกาสเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ลดปัญหาการออกกลางคัน การตั้งครรภ์ในวัยเรียนและการติดสารเสพติดให้ลดน้อยลง โดยมีการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ, 2566) จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนางานด้านนี้ของโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีบริบทคล้ายกันให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ
2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) โดยกำหนดขอบเขตของการวิจัยตามการดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ดังนี้

1. ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัด ตามเอกสาร ตำรา แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาแบบปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬจากผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1.1 การสังเคราะห์องค์ประกอบ และตัวชี้วัดของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ โดยการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม แล้วสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการต่าง ๆ เกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบและจัดกลุ่มองค์ประกอบ ตามทรรศนะของนักวิชาการ นักวิจัย จำนวน 9 คน คือ นิตยา แก้วแสนชัย (2557), เสาวนีย์ เดือนเด่น และคณะ (2558), โศภิดา คล้ายหนองสรวง (2558), สุภัททา อินทรศักดิ์ (2561), จิตรา แก้วมะ (2563), จีระภา มีหวายหลึม (2564), โคเฮน และ อัพฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1980), ชาดิด และคณะ (Shadid et al.,

1982) และแมเยอร์ และฮอพเพ (Mayer & Höppe, 1987) ได้องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่เป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Framework) มีจำนวน 4 องค์ประกอบ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกองค์ประกอบโดยการจัดกลุ่ม และได้ปรับข้อความของแต่ละองค์ประกอบให้สอดคล้องกับบริบทของการวิจัย เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ดังนั้น องค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

1.2 ศึกษาแบบปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬจากผู้เชี่ยวชาญ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้เชี่ยวชาญที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศในด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดย การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 3 คน เครื่องมือในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) (สุภางค์ จันทวานิช, 2561)

ขั้นตอนที่ 2 การยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัด ซึ่งได้นำองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่ได้ในขั้นตอนที่ 1 มาทำการยืนยัน โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินยืนยันของผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินยืนยันของผู้เชี่ยวชาญที่เห็นด้วย ร้อยละ 50.00 ขึ้นไป (สมชาย วรกิจเกษมสกุล, 2565) ถือว่าองค์ประกอบและตัวชี้วัด การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาใช้ได้

2. ระยะที่ 2 ศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) (สุภางค์ จันทวานิช, 2561) ด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกต ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีผลการปฏิบัติเป็นเลิศเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬจากระยะที่ 1 มาเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

2.1 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูลผู้วิจัยได้คัดเลือกแหล่งข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling)ใช้หลักการเลือกตัวอย่างแบบมีกฎเกณฑ์ (Criterion Sampling) โดยการคัดเลือกโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติการที่เป็นเลิศในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่โดดเด่น มีปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง และเป็นที่ยอมรับ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ไม่แน่นอน โดยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจนกว่าจะได้รับข้อมูลที่อิ่มตัว ร่วมกับการสังเกต

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และแบบสังเกต

2.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยลงสัมภาษณ์และสังเกตภาคสนาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ การจัดกระทำข้อมูล ได้แก่ การลดทอนข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และนำเอาข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ มาเขียนรายงานข้อมูลตามแนวทางการวิเคราะห์การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.4 การนำเสนอข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลมาวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์และการสังเกตที่พบ ซึ่งเป็นลักษณะของการอุปนัย (Inductive Approach) จากนั้นผู้วิจัยจะเขียนรายงานการวิจัยแบบพรรณนา (Description) และพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ซึ่งองค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมี 4 องค์ประกอบ 18 ตัวชี้วัด ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 องค์ประกอบและตัวชี้วัด การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

องค์ประกอบ	จำนวนตัวชี้วัด	
	การสังเคราะห์	การศึกษาแบบปฏิบัติการที่เป็นเลิศ (Best Practices)
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4 ตัวชี้วัด	ได้ตัวชี้วัดเพิ่ม 1 ตัวชี้วัด เป็น 5 ตัวชี้วัด
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	5 ตัวชี้วัด	ได้ตัวชี้วัดเพิ่ม 1 ตัวชี้วัด เป็น 6 ตัวชี้วัด
การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	5 ตัวชี้วัด	ไม่มีตัวชี้วัดที่ได้เพิ่มเติม
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	2 ตัวชี้วัด	ไม่มีตัวชี้วัดที่ได้เพิ่มเติม
รวม	**16 ตัวชี้วัด**	**18 ตัวชี้วัด**

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ มี 4 องค์ประกอบ 18 ตัวชี้วัด ดังนี้ 1) องค์ประกอบการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มี 5 ตัวชี้วัด 2) องค์ประกอบการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ มี 6 ตัวชี้วัด 3) องค์ประกอบการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ มี 5 ตัวชี้วัด และ 4) องค์ประกอบการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มี 2 ตัวชี้วัด

2. ผลการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬจากการสัมภาษณ์และการสังเกต 4 องค์ประกอบ 18 ตัวชี้วัด สรุปได้ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มี 5 ตัวชี้วัด ได้แก่

1.1 ร่วมวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่พบ คือ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรอื่น ๆ มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของนักเรียน มีการใช้ข้อมูลหลากหลายประเภท เช่น ข้อมูลผลการเรียน ข้อมูลพฤติกรรม ข้อมูลสุขภาพ ข้อมูลความต้องการพิเศษ ฯลฯ มีการวิเคราะห์ปัญหาอย่างละเอียดและครอบคลุม ดำเนินการโดยใช้ PDCA Cycle วงจรการควบคุมคุณภาพ หรือวงจรเดมิ่ง (Deming Cycle) ร่วมกับระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

1.2 ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดพันธกิจ การกำหนดกลยุทธ์ และการกำหนดเป้าหมายความสำเร็จ การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่พบคือ ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ และเป้าหมายหลัก มีการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากบุคลากรในโรงเรียน วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ และเป้าหมายมีความชัดเจน สื่อความหมายได้เข้าใจง่าย และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน

1.3 ร่วมตัดสินใจในการวางแผนแก้ไขปัญหา การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่พบคือ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรอื่น ๆ มีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ไขปัญหา มีการใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ มีแผนแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน

1.4 ร่วมในการแสดงความคิดเห็นจากความหลากหลายของเวทีที่ให้แสดงออกทางความคิดเห็น การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่พบคือ มีช่องทางให้บุคลากรสามารถแสดงความคิดเห็นได้หลากหลาย เช่น การประชุม การประชุมเชิงปฏิบัติการ กล่องรับความคิดเห็น เว็บไซต์ของโรงเรียน ฯลฯ บุคลากรสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

1.5 ร่วมปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์และเป้าหมาย การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่พบคือ มีการติดตามผลการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์และเป้าหมายตามผลการติดตามผล มีการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากบุคลากรในโรงเรียน

2. องค์ประกอบที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ มี 6 ตัวชี้วัด ได้แก่

2.1 ร่วมกำหนดบทบาทหน้าที่ การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่พบคือ มีคณะกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนซึ่งประกอบไปด้วยผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และตัวแทนชุมชน ซึ่งคณะกรรมการมีหน้าที่กำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยบทบาทหน้าที่เหล่านี้จะระบุไว้ชัดเจนในคู่มือการปฏิบัติงาน

2.2 ร่วมกำหนดโครงการหรือกิจกรรม การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่พบคือ คณะกรรมการร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชน กำหนดโครงการหรือกิจกรรมดูแลช่วยเหลือนักเรียน โครงการหรือกิจกรรมเหล่านี้จะตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน

2.3 ร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินงาน การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่พบ คือ คณะกรรมการร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชน กำหนดแนวทางการดำเนินงานของโครงการหรือกิจกรรม ซึ่งแนวทางการดำเนินงานจะระบุขั้นตอน วิธีการ เครื่องมือ และผู้รับผิดชอบ โดยใช้การบริการแบบมีส่วนร่วม ภายใต้รูปแบบการดำเนินงานที่เรียกว่า “5ร MODEL” ร่วมกับวงจร PDCA

2.4 ร่วมจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่พบ คือคณะกรรมการร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชน จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งคู่มือการปฏิบัติงานจะระบุรายละเอียดของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.5 ร่วมในการวางแผนงบประมาณ บุคลากร แรงงาน สถานที่ การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่พบคือ คณะกรรมการร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชน วางแผนงบประมาณ บุคลากร แรงงาน และสถานที่ที่จำเป็นสำหรับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แผนงานจะระบุรายละเอียดของทรัพยากรที่จำเป็น แหล่งที่มาของทรัพยากร และวิธีการจัดสรรทรัพยากร

2.6 ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันกับบุคลากรในสถานศึกษา การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่พบคือ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันกับบุคลากรในสถานศึกษาตัวอย่างการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การเป็นอาสาสมัคร การสนับสนุนทรัพยากร การร่วมจัดกิจกรรม

3. องค์ประกอบที่ 3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ มี 5 ตัวชี้วัด ได้แก่

3.1 ร่วมรับรู้ผลการดำเนินงาน การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่พบคือ มีการจัดประชุมคณะกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นประจำเพื่อติดตามผลการดำเนินงาน อีกทั้งมีการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานและเผยแพร่ให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยการรายงานใช้ PDCA Cycle วงจรการควบคุมคุณภาพ หรือวงจรเดมิ่ง (Deming Cycle)

3.2 ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่พบคือ มีเวทีสำหรับนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะจัดขึ้นเป็นประจำ เช่น การประชุมผู้ปกครอง ตัวอย่างเนื้อหาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น ประสบการณ์การช่วยเหลือนักเรียน แนวทางการแก้ไขปัญหา กลยุทธ์การส่งเสริมสุขภาพจิต

3.3 ร่วมเป็นเจ้าของผลงานร่วมกัน การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่พบคือ นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบ พัฒนา และดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกภาคส่วนมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้บรรลุเป้าหมาย ตัวอย่างบทบาท เช่น นักเรียนเป็นอาสาสมัคร ผู้ปกครองเป็นวิทยากร ชุมชนสนับสนุนทุนการศึกษา

3.4 ร่วมชื่นชมผลงาน การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่พบคือ มีการจัดกิจกรรมเพื่อชื่นชมผลงานของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนที่ร่วมพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กิจกรรมชื่นชมผลงานจะจัดขึ้นเป็นประจำ เช่น การมอบรางวัล การประกาศเกียรติคุณ การจัดนิทรรศการ ตัวอย่างรางวัล เช่น รางวัลนักเรียนดีเด่น

3.5 ร่วมรับผิดชอบในผลงานร่วมกัน การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่พบคือ นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทุกภาคส่วนมีบทบาทสำคัญในการติดตามผล ปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพตัวอย่างวิธีการติดตามผล เช่น การจัดทำแบบสอบถามการสัมภาษณ์

4. องค์ประกอบที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล มี 2 ตัวชี้วัด

4.1 ร่วมกันประเมินผลด้านกระบวนการ การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่พบคือ มีการจัดประชุมคณะกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อประเมินผลด้านกระบวนการเป็นประจำ ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินผลด้านกระบวนการ เช่น ความชัดเจนของบทบาทหน้าที่ ความมีประสิทธิภาพของกิจกรรม ระดับความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลด้านกระบวนการ เช่น แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เอกสาร การประเมินผลมีการรายงานโดยใช้ PDCA Cycle

4.2 ร่วมกันประเมินผลด้านผลลัพธ์ การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่พบคือ มีการจัดประชุมคณะกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อประเมินผลด้านผลลัพธ์เป็นประจำ ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินผลด้านผลลัพธ์ เช่น จำนวนนักเรียนที่ได้รับการช่วยเหลือ ปัญหานักเรียนที่ลดลง ผลการสอบ O-Net ของนักเรียนที่ดีขึ้น เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลด้านผลลัพธ์ เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติการติดตามผลนักเรียนการประเมินผลมีการรายงานโดยใช้ PDCA Cycle

การบริการแบบมีส่วนร่วม ภายใต้รูปแบบการดำเนินงาน “5ร MODEL” ร่วมกับวงจร PDCA มีความสัมพันธ์กันดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการดำเนินงาน “5ร MODEL” ร่วมกับวงจร PDCA

การศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ จากการบริหารแบบมีส่วนร่วม ภายใต้รูปแบบการดำเนินงานที่เรียกว่า “5ร MODEL” ร่วมกับวงจร

PDCA และจากการสัมภาษณ์และการสังเกต 4 องค์ประกอบ 18 ตัวชี้วัด มีความสัมพันธ์กันดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ จากการบริหารแบบมีส่วนร่วม ภายใต้รูปแบบการดำเนินงานที่เรียกว่า “5ร MODEL” ร่วมกับวงจร PDCA และจากการสัมภาษณ์และการสังเกต 4 องค์ประกอบ 18 ตัวชี้วัด

“5ร MODEL” ร่วมกับวงจร PDCA	**การบริการแบบมีส่วนร่วมภายใต้ 18 ตัวชี้วัด**
1. รวมพลัง	ทั้ง 18 ตัวชี้วัดแสดงถึงการรวมพลังคือ ทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ต่างมีส่วนร่วมในการทำงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกัน
2. ร่วมวางแผน (Plan)	1) ร่วมวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ 2) ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดพันธกิจการกำหนดกลยุทธ์ และการกำหนดเป้าหมายความสำเร็จ 3) ร่วมตัดสินใจในการวางแผนแก้ไขปัญหา 4) ร่วมในการแสดงความคิดเห็นจากความหลากหลายของเวทีที่ให้แสดงออกทางความคิดเห็น 5) ร่วมปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์และเป้าหมาย และ 6) ร่วมในการวางแผนงบประมาณ บุคลากร แรงงาน สถานที่ในการดำเนินงานของสถานศึกษา
3. ร่วมทำ (Do)	1) ร่วมกำหนดบทบาทหน้าที่ 2) ร่วมกำหนดโครงการหรือกิจกรรม 3) ร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินงาน 4) ร่วมจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน และ 5) ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันกับบุคลากรในสถานศึกษา
4. ร่วมตรวจสอบ (Check)	1) ร่วมรับรู้ผลการดำเนินงาน 2) ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) ร่วมเป็นเจ้าของผลงานร่วมกัน 4) ร่วมกันประเมินผลด้านกระบวนการ และ 5) ร่วมกันประเมินผลด้านผลลัพธ์
5. ร่วมชื่นชม (Action)	1) ร่วมชื่นชมผลงาน และ 2) ร่วมรับผิดชอบในผลงานร่วมกัน

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาองค์ประกอบ ตัวชี้วัด และแบบปฏิบัติการที่เป็นเลิศการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ พบว่า มี 4 องค์ประกอบ 18 ตัวชี้วัด ดังนี้ 1) องค์ประกอบการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มี 5 ตัวชี้วัด 2) องค์ประกอบการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ มี 6 ตัวชี้วัด 3) องค์ประกอบการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ มี 5 ตัวชี้วัด และ 4) องค์ประกอบการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มี 2 ตัวชี้วัด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาถือว่าเป็นกลไกที่มีความสัมพันธ์และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารภายในองค์กร สอดคล้องกับที่ ทินกร ชอัมพงษ์ (2561) ที่ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่าหมายถึง การแสดงออกถึงความคิดเห็น หรือการให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของ บุคคลที่มีต่อองค์กร หน่วยงาน โดยมีความมุ่งหวังที่จะสร้างผลประโยชน์แก่ส่วนรวมและให้ดำเนินการต่าง ๆ ขององค์กรหรือหน่วยงานนั้น ๆ ให้ประสบความสำเร็จและเป็นไปอย่างมีประสิทธิผล สอดคล้องกับที่ อมรภัค ปิ่นกำลัง (2562) ได้สรุปความหมายของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหา ร่วมกำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์ขององค์การ พร้อมทั้งร่วมดำเนินการตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งประกอบด้วย การไว้วางใจกัน ความยึดมั่นผูกพัน การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน และความมีอิสระในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมายขององค์การ สอดคล้องกับที่ ไชยา หานุภาพ (2564) ได้สรุปความหมายของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและการตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญต่อการบริหารหน่วยงานโดยมีลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมทำ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมควบคุมและตรวจสอบในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีอิสระ โดยกระทำด้วยความเต็มใจเพื่อให้งานนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ โคเฮนและอัพฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1980) ที่กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ การบริหารที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม 4 รูปแบบได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นริเริ่มตัดสินใจ ขั้นดำเนินการตัดสินใจ และขั้นตัดสินใจในการปฏิบัติการ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วยการสนับสนุนด้านทรัพยากรการบริหาร และการประสานขอความช่วยเหลือ 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ทั้งด้านวัตถุ ด้านสังคม และผลประโยชน์ส่วนบุคคล และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

2. ผลจากศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ พบว่า โรงเรียนได้ใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมภายใต้รูปแบบ “5ร MODEL” ร่วมกับวงจร PDCA ได้แก่ 1) รวมพลัง 2) ร่วมวางแผน 3) ร่วมทำ 4) ร่วมตรวจสอบ และ 5) ร่วมชื่นชม ส่งผลให้การดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อนักเรียน บุคลากร

ผู้ปกครอง และชุมชน ทั้งนี้อาจเนื่องมากจาก การใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมภายใต้รูปแบบ “5ร MODEL” ร่วมกับวงจร PDCA เป็นเครื่องมือในการบริหารที่มีประสิทธิภาพในการวางแผนและดำเนินการให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับที่ อรรถชัย กาหลง (2564) กล่าวว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากร ทุกคนมีส่วนร่วมในหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันในลักษณะการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมตรวจสอบ อันนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายในการทำกิจกรรมขององค์การให้บรรลุจุดประสงค์ โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจกับผู้บริหาร หรือดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ขององค์กรหรือของสังคมร่วมกัน ทำให้เกิดความร่วมมือเกิดความผูกพัน ยอมรับความเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับที่ บุษบา เคะนะอ่อน (2565) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่บุคลากรในองค์กรร่วมกันปฏิบัติงานต่าง ๆ ในลักษณะที่มีความรับผิดชอบร่วมกันมีการระดมความคิดการตัดสินใจทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อเป้าหมายในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของธิตินัดดา สิงห์แก้ว (2562) พบว่าการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจร PDCA เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีระบบ ส่งผลดีต่อนักเรียน ครู บุคลากร และชุมชนโดยรวม โดยวงจร PDCA ช่วยให้มีระบบติดตาม ประเมินผล วิเคราะห์ปัญหา หาจุดอ่อน พัฒนา ปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬมี พบองค์ประกอบทั้งหมด 4 ด้าน 18 ตัวชี้วัด ดังนั้นจึงเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่โรงเรียนมีบริบทคล้ายกัน สามารถนำผลจากการยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัดไปศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการบริหารจัดการโรงเรียนต่อไป

2. การปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ พบว่า โรงเรียนมีการใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมภายใต้รูปแบบ “5ร MODEL” ร่วมกับวงจร PDCA ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาที่โรงเรียนมีบริบทคล้ายกัน สามารถนำผลการวิจัยที่ค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ ในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการบริหารงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่ความเป็นเลิศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2555). *การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิตรา แก้วมะ. (2563). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

จีระภา มีหวายหลึม. (2564). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

ไชยา หานุภาพ. (2564). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ทินกร ชอัมพงษ์. (2561). *การพัฒนารูปแบบการบริหารงานกีฬาแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยราชภัฏ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ธิตินัดดา สิงห์แก้ว. (2562). *การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจร PDCA :กรณีศึกษาโรงเรียนวัดป่าตึงห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

นิตยา แก้วแสนชัย. (2558). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่นเขต 4: พหุกรณีศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บุษบา เคะนะอ่อน. (2565). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ประภาพร ซื่อสิทธิกุล. (2560). *หลักการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

พิมพ์ญาฎา นูพิมพ์. (2560). *ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเทศบาลมิตรสัมพันธ์วิทยา สังกัดเทศบาลเมืองวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ฤทัยรัตน์ ปัญญาสิม. (2560). *การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา*. วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์, 9(1), 124 – 132.

โศภิดา คล้ายหนองสรวง. (2558). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3*.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

สมชาย วรกิจเกษมสกุล. (2565). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศึกษา*. อุดรธานี: อักษรศิลป์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ. (2566). *คู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. บึงกาฬ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สุภัททา อินทรศักดิ์. (2561). *การนำเสนอรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

สุภางค์ จันทวานิช. (2561). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 24)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *คู่มือการคัดเลือกสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี 2565*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

เสาวนีย์ เดือนเด่น และคณะ. (2558). *การมีส่วนร่วมในการทำงานของบุคลากร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง

อมรภัค ปิ่นกำลัง. (2562). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อรรถชัย กาหลง. (2564). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐขนาดใหญ่ในจังหวัดเพชรบุรี*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). *Rural development participation: concept and measure for project design implementation and evaluation: Rural development committee center for international Studies*. New York: Cornell University.

Mayer, H., & Höppe, P. (1987). *Thermal Comfort of Man in Different Urban Environments*. Theoretical and Applied Climatology, 38, 43-49.

Shadid, W, wil P. and others. (1982). *Access and Participation A Theortical Approach in Participation of the Poor in Development*. New York: McGraw-hill